

/ В.Е. Шедяков // From the Baltic to the Black Sea Region: the national models of economic systems: Proceedings of the International Scientific–Practical Conference. – International Association of Political Economy, Baltia Countries Department. – Riga, Latvia, March 25, 2016. – P. 14–17.

29. Шедяков В.Е. Место государства в осуществлении постсовременной модернизации / В.Е. Шедяков // Innovative Potential of Socio–Economic Systems: the Challenges of the Global World: Proceedings of the International Scientific Conference. – Nova School of Business and Economics, Nova University. – Lisbon, Portugal, December 22, 2017. – Part I. – P. 66–68.

30. Шедяков В.Е. Рефлексивный контроль производственной деятельности в переходный период / В.Е. Шедяков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2018. – Вип. 17. – Ч. 2. – С. 136–140.

31. Войнаренко М.П. Кластеры в институційній економіці / М.П. Войнаренко. – Хмельницький: Тріада–М, 2011. – 502 с.

32. Рибак Ю. Кластерна політика країн скандинавського регіону у формуванні та ефективному функціонуванні конкурентоспроможних кластерів / Ю. Рибак // Економіст. – 2013. – № 9. – С. 40–44.

33. Институциональные возможности, модели кластеризации и развитие инновационных мезоэкономических систем / [Л.С. Марков, М.А. Ягольницер, В.М. Маркова, И.Г. Теплова] // Регион: экономика и социология. – 2009. – № 3. – С. 3–18.

34. Горблюк Р.В. Кластеры: теоретичне підґрунтя та перспективи розвитку / Р.В. Горблюк // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 222–229.

35. Шедяков В.Е. Научно–образовательно–производственные кластеры – точки развития экономики и общества / В.Е. Шедяков // Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Proceedings of the II International Scientific Conference. – State University of Jan Kochanowski, Department for Entrepreneurship and Innovation. – Kielce, Republic of Poland, January 26, 2018. – Part I. – P. 65–67.

36. Шедяков В.Е. Инновационные системы управления региональными кластерами / В.Е. Шедяков // Регіональна економіка та управління. – 2016. – № 4 (11). – С. 98–103.

Дані про автора

Шедяков Володимир Євгенович,

доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук, незалежний дослідник (м. Київ)

пр–т Героїв Сталінграда, м. Київ, 04210 Україна

e–mail: shedyakov1@gmail.com

Данные об авторе

Шедяков Владимир Евгеньевич,

доктор социологических наук, кандидат экономических наук,

независимый исследователь (г. Киев)

пр–т Героев Сталинграда, г. Киев, 04210 Украина

e–mail: shedyakov1@gmail.com

Data about the author

Vladimir Shedyakov,

Dr. Sc. (Sociol.), Ph. D. (Econ.), free–lance (Kyiv, Ukraine)

street Heroev of Stalingrad, Kyiv, 04210 Ukraine

e–mail: shedyakov1@gmail.com

УДК 332.14

МОЛОДЧЕНКО Т.Г.,
ЗАПОРОЖЕЦЬ Г.В.

Аналіз гармонізації соціально–економічного розвитку регіонів України

Державна регіональна політика в Україні є складовою національної стратегії соціально–економічного розвитку держави та тісно пов'язана з проведенням адміністративної реформи, впорядкуванням адміністративно–територіального устрою та реалізується за допомогою системи заходів, що здійснюються органами державної влади й місцевого самоврядування для забезпечення ефективного комплексного управління економічним і соціальним розвитком держави, регіонів і територіальних громад. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють заходи у галузі бюджетних відносин між державним та місцевими бюджетами, від фінансової незалежності яких напряду залежать результати регіональної політики. Мета статті полягає в проведенні порівняльного аналізу регіональної політики у країнах ЄС та визначенні основних заходів спрямованих на подолання відмінностей у рівнях розвитку окремих регіонів. Проаналізовано статистичні матеріали на основі чого доведено наявність суттєвих терито–

ріальних розбіжностей, які за світовими стандартами є загрозливими і спричиняють конфлікти між регіонами. Запропоновано при групуванні регіонів України з метою здійснення вирівнювання їх соціально–економічного розвитку застосувати інтегральний показник за допомогою якого можна комплексно оцінити такі параметри як валова додана вартість за регіонами у розрахунку на одну особу, доходи місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу, грошові доходи населення та рівень безробіття.

Ключові слова: регіональна політика, соціально–економічний розвиток, регіон, валовий регіональний продукт, інтегральний показник.

МОЛОДЧЕНКО Т.Г.,
ЗАПОРОЖЕЦ А.В.

Анализ гармонизации социально–экономического развития регионов Украины

Государственная региональная политика в Украине является составляющей национальной стратегии социально–экономического развития государства и тесно связана с проведением административной реформы и административно–территориального устройства и реализуется с помощью системы мероприятий, осуществляемых органами государственной власти и местного самоуправления для обеспечения эффективного комплексного управления экономическим и социальным развитием государства, регионов и территориальных общин. Решающую роль в этом процессе играют меры в области бюджетных отношений между государственным и местными бюджетами, от финансовой независимости которых напрямую зависят результаты региональной политики. Цель статьи заключается в проведении сравнительного анализа региональной политики в странах ЕС и определении основных мероприятий, направленных на преодоление различий в уровнях развития отдельных регионов. Проанализированы статистические материалы на основе чего доказано наличие существенных территориальных различий, которые по мировым стандартам являются угрожающими и вызывают конфликты между регионами. Предложено при группировке регионов Украины с целью осуществления выравнивания их социально–экономического развития применить интегральный показатель с помощью которого можно комплексно оценить такие параметры как валовая добавленная стоимость по регионам в расчете на одного человека, доходы местных бюджетов в расчете на одного человека, денежные доходы населения и уровень безработицы.

Ключевые слова: региональная политика, социально–экономическое развитие, регион, валовой региональный продукт, интегральный показатель.

MOLODCHENKO T.G.,
ZAPOROZHETS H.V.

Analysis of harmonization of socio–economic development of regions of Ukraine

State regional policy in Ukraine is an integral part of the national strategy of socio–economic development of the state and is closely connected with the administrative reform and streamlining of the administrative and territorial system and is implemented through a system of measures implemented by state authorities and local self–government to ensure effective integrated management of the economic and social development of the state, regions and territorial communities. Decisive role in this process is played by measures in the field of budgetary relations between state and local budgets, the financial independence of which depends directly on the results of regional policy. The purpose of the paper is to carry out a comparative analysis of regional policy in the EU countries and to identify the main measures aimed at overcoming the differences in the levels of development of individual regions. The statistical materials are analyzed on the basis of which the presence of significant territorial differences, which according to world standards are threatening and cause conflicts between regions, is proved. It is suggested, when grouping the regions of Ukraine in order to achieve equalization of their socio–economic development, to apply an integrated indicator by which it is possible to comprehensively estimate such parameters as gross value added by regions per capita, local budget revenues per calculation per capita, cash income of the population and unemployment rate.

Keywords: regional policy, socio–economic development, region, gross regional product, integral indicator.

Постановка проблеми. Тенденції загально-світового розвитку упродовж останніх десятиліть свідчать про регіоналізацію економічних і соціальних процесів, що відбуваються в суспільстві, та знаходять відображення у передачі функцій з регулювання економічного і соціального розвитку від центрального уряду на рівень регіонів та об'єднаних територіальних громад.

Державна регіональна політика в Україні є складовою національної стратегії соціально–економічного розвитку держави та тісно пов'язана з проведенням адміністративної реформи, впорядкуванням адміністративно–територіального устрою та реалізується за допомогою системи заходів, що здійснюються органами державної влади й місцевого самоврядування для забезпечення ефективного комплексного управління економічним і соціальним розвитком держави, регіонів і територіальних громад.

Вирішальну роль у цьому процесі відіграють заходи у галузі бюджетних відносин між державним та місцевими бюджетами, від фінансової незалежності яких напряму залежать результати регіональної політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуалізація досліджень з питань гармонізації системи регіонального розвитку в контексті податкової реформи, їх широке обговорення вітчизняними науковцями, представниками публічного сектору, громадськістю зумовили прагматичну спрямованість більшості наукових робіт, їх орієнтацію на проблему розширення самостійності й відповідальності місцевих органів влади у вирішенні завдань життєзабезпечення і розвитку територій та розв'язанню наявних соціально–економічних проблем для забезпечення динамічного соціально–економічного розвитку регіонів. Проблематиці формуванню фінансової незалежності регіонів шляхом фіскальної децентралізації присвячено наукові праці А. Соколовської, Л. Нікітіної, С. Білої [2–3; 6], однак відкритим залишається питання зміцнення доходної бази місцевих бюджетів шляхом реформування податкової системи.

Мета статті полягає в проведенні порівняльного аналізу регіональної політики у країнах ЄС та визначенні основних заходів спрямованих на подолання відмінностей у рівнях розвитку окремих регіонів.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням державної регіональної політики є вибір

між загальнонаціональною ефективністю та між–регіональною справедливістю. Від напряму який є домінуючим залежить окреслення тактичних завдань та механізмів їх вирішення.

Мета і цілі державної регіональної політики не є незмінними, вони можуть корегуватися залежно від конкретних умов розвитку країни, ситуації та тенденцій на міжнародному ринку, політичної ситуації в країні тощо.

Аналізуючи становлення регіональної політики у країнах ЄС, можна зазначити, що вперше регіональна політика була проголошена у Великій Британії у 1928 р. для боротьби з безробіттям, а у наступні роки було прийнято ряд нормативних актів спрямованих на розвиток депресивних регіонів країни.

У Франції регіональна політика сформувалася у повоєнні роки та була спрямовано більшою мірою на проблеми нераціонального розселення та надмірної концентрації підприємницької активності у столичному регіоні [5].

У Римському договорі [1], було визначено необхідність зменшення суттєвих відмінностей у соціально–економічному житті різних регіонів держав ЄС та подолання відставання найнерозвинених галузей.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань Європейського союзу є зменшення відмінностей в економічному розвитку регіонів, що знаходить відображення в наданні фінансових ресурсів регіонам, де спостерігається стагнація промисловості, боротьбі з безробіттям, фінансуванні розвитку сільськогосподарських територій і прискоренні структурної перебудови сільського господарства, розвитку депресивних регіонів, тощо.

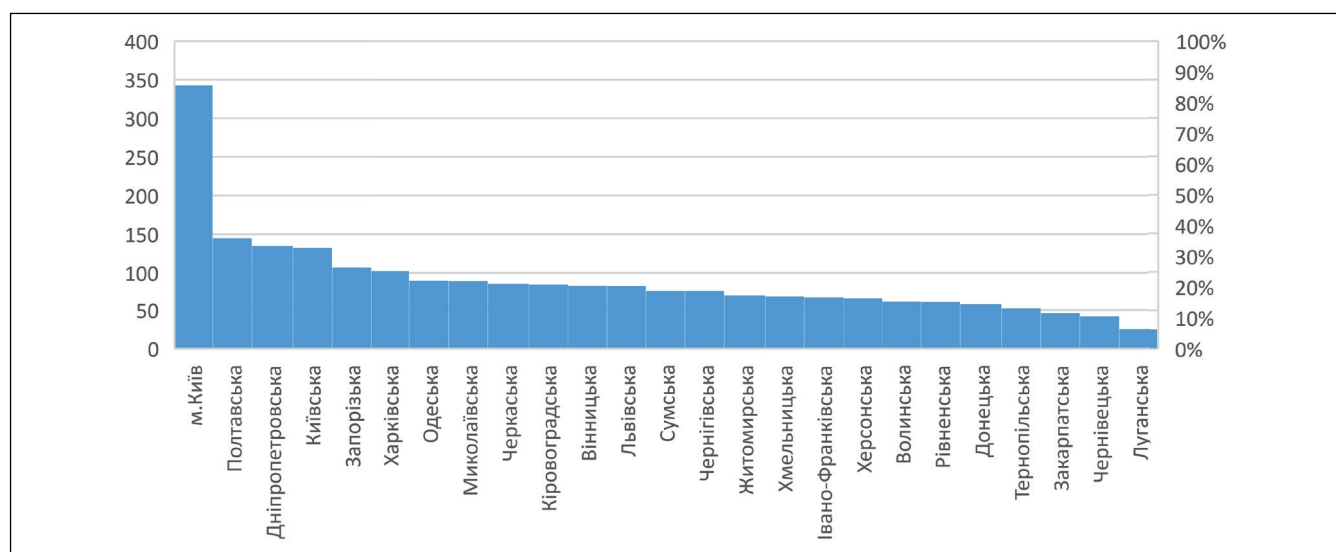
Необхідність переорієнтації стратегічного спрямування регіональної політики України на подолання відмінностей у рівнях розвитку окремих регіонів стає очевидною, якщо проаналізувати статистичні дані (див. таблицю), які доводять наявність суттєвих територіальних розбіжностей, які за світовими стандартами є загрозливими і спричиняють конфлікти між регіонами. Такими вважаються розбіжності у 30–50 відсотках із середнім рівнем по країні за основними параметрами розвитку.

Аналіз показників валового регіонального продукту та валового регіонального продукту в розрахунку на душу населення засвідчує, що в багатьох адміністративно–територіальних утвореннях України рівень другого показника був нижчий більш ніж на 40 % від середнього по країні.

Динаміка валового регіонального продукту за 2013–2016 рр.

Регіони	Валовий регіональний продукт (млн. грн)				Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Україна	1522657	1586915	1988544	2385367	33473	36904	46413	55899
АР Крим	46393	...	...	...	23595	...	...	...
Вінницька	36191	43990	59871	74411	22303	27249	37270	46615
Волинська	20622	24195	31688	35744	19817	23218	30387	34310
Дніпропетровська	152905	176540	215206	244478	46333	53749	65897	75396
Донецька	164926	119983	115012	137500	37830	27771	26864	32318
Житомирська	25676	29815	38425	47919	20286	23678	30698	38520
Закарпатська	21400	24120	28952	32390	17044	19170	22989	25727
Запорізька	54352	65968	89061	104323	30526	37251	50609	59729
Івано-Франківська	33196	37643	45854	51404	24022	27232	33170	37220
Київська	68931	79561	104030	128638	39988	46058	60109	74216
Кіровоградська	25313	28758	38447	46021	25533	29223	39356	47469
Луганська	55108	31393	23849	31356	24514	14079	10778	14251
Львівська	63329	72923	94690	114842	24937	28731	37338	45319
Миколаївська	32030	35408	48195	57815	27355	30357	41501	50091
Одеська	69760	74934	99761	119800	29118	31268	41682	50159
Полтавська	58464	69831	95867	116272	39962	48040	66390	81145
Рівненська	22004	28724	35252	39469	19003	24762	30350	33958
Сумська	26765	30397	41567	46287	23517	26943	37170	41741
Тернопільська	18085	21676	26656	31072	16819	20228	24963	29247
Харківська	85315	96596	124843	154871	31128	35328	45816	57150
Херсонська	20767	23250	32215	38743	19311	21725	30246	36585
Хмельницька	26426	32162	41088	48859	20165	24662	31660	37881
Черкаська	33087	38466	50843	59412	26168	30628	40759	48025
Чернівецька	13757	15049	18506	21239	15154	16552	20338	23365
Чернігівська	24237	28156	36966	43362	22603	26530	35196	41726
м. Київ	312552	357377	451700	559140	109402	124163	155904	191736
м. Севастополь	11066	...	...	...	28765	...	...	...

* Складено за даними [4]

Співвідношення валового регіонального продукту у розрахунку на душу населення за регіонами України у 2016 р.

* Побудовано за даними [4]

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Для більшої наочності співвідношення даного показника між регіонами країни відображено на рисунку.

Так, у 2016 р. при середньому значенні по Україні показника валового регіонального продукту на душу населення в 55889 грн., у Луганській обл. цей показник становив 14251 грн., у Чернівецькій – 23356 грн., у Закарпатській – 25727 грн.

Водночас в індустріально розвинених регіонах цей показник набагато вищий, а саме в Київський обл. – 74216 грн., Дніпропетровській – 75396 грн., Полтавській – 81145 грн., а в м. Києві – 191736 грн.

Аналізуючи дані можемо констатувати, що в Україні на сьогодні спостерігається значна диференціація областей за рівнем соціально–економічного розвитку.

Таке становище залишилося у спадок нашій країні від командно–адміністративної економіки з притаманними їй необґрунтованими викривленнями у розвитку окремих галузей економіки та розміщенні продуктивних сил. До факторів, які негативно вплинули на існуючу ситуацію також можна віднести – війну на сході країни, яка призвела до втрати окремих економічно розвинутих регіонів та регіональних ринків, знецінення майже втричі, починаючи із січня 2014 року курсу національної валюти та високий рівень інфляції.

Висновки

У якості пропозицій для подальших досліджень рівня соціально–економічного розвитку регіонів можна запропонувати при групуванні регіонів України з метою здійснення вирівнювання їх соціально–економічного розвитку застосувати інтегральний показник за допомогою якого можна комплексно оцінити такі параметри як валова додана вартість за регіонами у розрахунку на одну особу, доходи місцевих бюджетів з розрахунку на одну особу, грошові доходи населення та рівень безробіття.

Окрім групування регіонів із застосуванням інтегрального показника, доцільно проводити класифікацію територій з використанням одного чи двох параметрів залежно від внутрішніх завдань.

Також слід зазначити, що крім класифікації регіонів необхідно впроваджувати раціоналізацію міжбюджетних відносин, втілення соціальних програм, проводити структурну перебудову господарського комплексу, стимулювати розвиток

туризму та комплексно проводити розв'язання екологічних проблем.

Список використаних джерел

1. Договір про заснування Європейської Спільноти (консолідована версія станом на 1 січня 2005 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017

2. Місцеве самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. – К. : НІСД, 2009. – 62 с.

3. Нікітіна Л. О. Правові засади формування місцевих бюджетів : автореферат дисертації ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 : Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Л. О. Нікітіна. – Ірпінь, 2004. – С. 11.

4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України: [Проект Київського центру Ін-ту Схід – Захід]. – С. Максименко, Є. Кіш, М. Лендъел, І. Студенніков; за ред. С. Максимова. К.: Логос, 2000. – 72 с.

6. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. – К. : Знання–Прес, 2004. – 454 с.

References

1. Dohovir pro zasnuvannya Yevropeys'koyi Spil'noty (konsolidovana versiya stanom na 1 sichnya 2005 roku). [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017

2. Mistseve samovryaduvannya v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku. Analitychna dopovid'. – K. : NISD, 2009. – 62 s.

3. Nikitina L. O. Pravovi zasady formuvannya mistsevykh byudzhetyv : avtoreferat dysertazii ... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.07 : Teoriya upravlinnya; administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiyne pravo / L. O. Nikitina. – Irpin', 2004. – S. 11.

4. Ofitsiyyny sayt Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Rehional'na polityka v krayinakh Yevropy. Uroky dlya ukrayiny: [Proekt Kyivys'koho tsentru In-tu Skhid – Zakhid]. – S. Maksymenko, YE. Kish, M. Lend'el, I. Studennikov; za red. S. Maksymova. K.: Lohos, 2000. – 72 s.

6. Sokolovs'ka A. M. Podatkova systema derzhavy: teoriya i praktyka stanovlennya / A. M. Sokolovs'ka. – K. : Znannya–Pres, 2004. – 454 s.

Дані про авторів

Молодченко Таїсія Геннадіївна,

к.е.н., доцент, Національний фармацевтичний університет
e-mail: t.molodchenko@gmail.com

Запорожець Ганна Володимирівна,

к.е.н., доцент, Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
e-mail: hanna.zaporozhets@mail.ru

Данные об авторах

Молодченко Таисия Геннадьевна,

к.э.н., доцент, Национальный фармацевтический
университет
e-mail: t.molodchenko@gmail.com

Запорожец Анна Владимировна

к.э.н., доцент, Харьковский национальный универ-
ситет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
e-mail: hanna.zaporozhets@mail.ru

Data about the author

Tayisiya Molodchenko

PhD, Associate Professor of National University of
Pharmacy
e-mail: t.molodchenko@gmail.com

Hanna Zaporozhets,

PhD, Associate Professor of O. M. Beketov National
University of Urban Economy in Kharkiv
e-mail: hanna.zaporozhets@mail.ru